

Bijenmonument in Renkum voor de derde keer onthuld

Ab Kuypers

Onder de rook van krantenpapiergigant Parenco gaat het schrijven van het verhaal over een voor Nederland uniek bijenmonument, de wederopstanding van de Renkumse bijenmarkt en een goed gebruik van de braaklegregeling bijna als vanzelf. Ze zijn daar zo enthousiast over wat hun imkersvereniging tot stand weet te brengen, dat er op die zaterdagmorgen, half september, maar weinig vragen nodig zijn om ze aan het praten te krijgen.

12

Een monument voor de bij

De nu ruim 75-jarige en zeer actieve imkersvereniging 'De Korenbloem' is maar wat trots op haar (naar eigen zeggen) enige Bijenmonument in Nederland, een in draadplastiek uitgevoerde honingbij. 'Het monument is in 1962 in opdracht van de gemeente Renkum ontworpen door mevrouw Josje Esselman,' aldus Frans Janssen, voorzitter van de

Korenbloem 'en heeft al een hele geschiedenis achter de rug. Vanaf vandaag is het aan zijn derde lokatie toe. Ooit is het ontvreemd door een groep studenten uit Wageningen onder aanvoering van Joop Beetsma'.

Tijdens de vijfde bijen- en natuurmarkt is het opnieuw onthuld door wethouder Klaske Brandsma-de Vries. Zij benadrukte daarbij de goede samenwerking tussen de gemeente en de imkersvereniging. Nu staat het op de plaats van de bijenmarkt: 'Een plaats, die het ontwerp alle eer aandoet'.

Wanneer de onthulling van dit plastiek voorbij is en het daarbij aanwezige gezelschap imkers zich over de inmiddels gezellig drukke markt heeft verspreid weet ik enkele bestuursleden te strikken voor een gesprek. In het ouderwetse 'Café van der Born', achter een kop koffie praat ik met Frans Janssen, Frans van Korlaar en Jan Hartgers. Hierbij is vooral de wijze waarop men in het gat in de markt, 'braakleggen' geheten, is gedoken opmerkelijk. Men heeft dat in Renkum op een wijze aangepakt, die als voorbeeld kan dienen voor andere actieve imkersverenigingen.

De Korenbloem

'Onze vereniging is ontstaan uit de fusie tussen de subverenigingen Renkum en Oosterbeek, zo'n vijf jaar geleden. De naam van onze vereniging heeft te maken met de korenbloem die hier veel voorkwam en nu, mede door onze inspanningen, weer terugkomt. Wij hebben rond de zestig leden. Sinds de fusie hebben we een grotere uitstraling dan daarvoor. Bij alles wat we organiseren hebben we altijd voldoende mensen om te helpen, mede door ons groter potentieel dan vroeger. Ik zal een voorbeeld geven. Gisteren hebben we 's avonds op de jaarlijkse verenigingmarkt in Oosterbeek gestaan, dat wordt al zo'n beetje een traditie. Vandaag zijn er op onze eigen markt ook weer veel mensen actief. Dat lukt toch allemaal maar'.

'Onze samenwerking met de gemeente is zeer vruchtbaar, we hebben onder andere een startsubsidie gekregen om een bijenmarkt te kunnen opzetten. We hebben ook altijd goed de publiciteit gezocht. Tijdens ons 75-jarig bestaan in 1991 hebben we veertien dagen lang een tentoonstelling bij Staatsbosbeheer gehad. Die is door duizenden mensen bezocht. Tegelijkertijd hebben we een boekje uitgegeven, wat

nog altijd wordt gebruikt en er is veel boragezaad uitgedeeld.'

De bijenmarkt

'In 1961 kende Renkum al een bijenmarkt. Onze vereniging heeft in de loop van haar bestaan nogal wat prominente imkers voortgebracht, die een belangrijke invloed op de imkerij hier hebben gehad. De imkerij is in deze streek altijd belangrijk geweest. We zitten min of meer tussen het fruit en de heide. Er is trouwens nog altijd wel heide in de buurt. Dit jaar staat deze er zelfs goed bij. Door het natte weer van deze afgelopen zomer lijkt de vergrassing ten opzichte van vorig jaar minder opvallend.' Als om deze woorden te staven wordt ons gesprek onderbroken door een binnenkomende collega-imker uit het Renkumse met een kolbtoestel in de handen. 'Ja het is weer zo ver, Frans, volgende week gaan we aan de slag.'

'Door verschillende oorzaken is die bijenmarkt indertijd ter ziele gegaan. Bijenhouden werd steeds moeilijker door het grote gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw. Buiten de bebouwde kom konden we nog amper imkeren. De heide ging hard achteruit, dat was eigenlijk onze belangrijkste dracht. Er waren geen roggeakkers meer, die hier op de schrale gronden tevens vele korenbloemen te zien gaven. Verder was de markt, die tot 1969 heeft bestaan, organisatorisch niet sterk. De mensen, die de bijenmarkt op poten moesten houden werden daar te oud voor. Die organisatie was voor hen niet meer te dragen. Kijk, wij krijgen tegenwoordig ook weer wat jongere leden in ons midden. Sinds vijf jaar organiseren wij met succes toch weer een markt.'

Braakleggen

De manier waarop de imkers van de Korenbloem hebben ingespeeld op de braaklegregeling heeft heel wat teweeg gebracht in de omgeving van Renkum. Mede door het inzaaien van braakliggende terreinen zijn niet alleen de bijen van goede drachtbronnen voorzien, maar is daar tegelijkertijd een heel stuk natuur teruggekomen, hetgeen onder andere tot uitdrukking komt in de komst van allerlei vogels. 'We zien op de terreinen, waar wij actief zijn met het inzaaien weer verschillende roofvogels verschijnen. Doordat er weer muisjes tussen de gewassen rondlopen zien zij hier nu weer een gedekte dis. De samenwerking met de overheid, een kwestie van jaren én goede connecties, is langzaam opgebouwd en verloopt geweldig. Eén van de resultaten daarvan is, dat er nu binnenkort in de gemeenteraad een plan voor ecologisch bermbeheer doorkomt. De gemeente

heeft ons de mogelijkheid geboden mee te denken voor wat betreft de laanbeplanting en allerlei beheersplannen. Misschien komt dat wel omdat onze gemeente niet zo groot is. De afstand tussen burger en gemeente is daardoor wat kleiner. Je kent elkaar hier nog een beetje. In onze gelederen hebben we een man die bij de politie werkt en tevens jachtopziener is. Hij zag vijf jaar geleden wel perspectieven. Er ontstond een samenwerking met de Wildbeheereenheid Zuid Veluwe/ West. Hij kende veel mensen uit de jachtwereld, waaronder verschillende grondeigenaren.' 'Toen de braaklegging zich begon te openbaren heeft onze vereniging een drachtplantencommissie opgericht. Zij heeft de nodige contacten gelegd met onder andere grondeigenaren, bij wie grote stukken grond kwamen braak te liggen. Zo is min of meer het balletje gaan rollen. In eerste instantie kregen we rond de 100 hectare braakliggende grond tot onze beschikking. Het eerste jaar hebben we veel klaver ingezaaid, ongeveer 80 hectare. Verder hebben we phacelizaad uitgezet. Men was ons wel terwille, maar vroeg zich af waar het geld vandaan kwam om dat alles te kunnen inzaaien. Via subsidies hebben we zelf zaad kunnen aanschaffen. De provincie Gelderland heeft indertijd in het kader van de 'Regeling landbouw met verbrede doelstelling' graag bijgedragen. Het leek er wel op alsof ze op ons zaten te wachten. Een voorwaarde voor die subsidie was wel, dat wij dit project zouden uitdragen. Er is in de pers dan ook veel aandacht aan besteed.'

'Het eerste jaar hadden we ook nog particuliere sponsors en een gemeentesubsidie. Nadat we drie jaar lang een provinciale subsidie hadden ontvangen hebben we een zaadfonds opgericht. Overigens die klaver was geen goede gooi. Op het door ons ingezaaide perceel werd de klaver door gras overwoekerd als gevolg van de jarenlange overbemesting bij de teelt van maïs.' In de braaklegregeling kunnen we twee methoden onderscheiden. De vaste- en de rotatiebraak. De mensen van de Korenbloem weten mij precies uit te leggen wat de verschillen zijn en wat de voordelen van de laatstgenoemde zijn voor de imkerij. 'De vaste braak houdt in, dat een boer een vast perceel vijf jaar lang laat braakliggen. Dit houdt in dat de grondeigenaar alleen het eerste jaar de kosten moet maken voor het bewerken van de grond en het inzaaien (Groenbraak no. 4). Willen de imkers ieder jaar bijvoorbeeld phacelia ingezaaid hebben, dan zijn daar meerkosten aan verbonden. Immers er moet ieder jaar een bewerking van de grond plaatsvinden en opnieuw worden ingezaaid. Deze meerkosten moeten in zo'n geval door de imkers worden opgebracht. Bij

14 rotatiebraak ligt ieder jaar een ander, overigens een even groot, stuk grond braak. Hierbij heeft de grondeigenaar ieder jaar zijn bewerkings- en zaaikosten. De imkers hoeven in dit geval alleen de meerprijs van phaceliazaad ten opzichte van Groenbraak no. 4 te betalen. Dit is dus een stuk voordeliger. Die vaste braak is trouwens al weer een gepasseerd station mede door die hogere kosten. Rotatiebraak biedt wat dat betreft veel betere mogelijkheden. Wij werken met een boer samen, die ieder jaar 20 hectare heeft braakliggen. De meer kosten om bijvoorbeeld phacelia in te zaaien betalen wij dus. Met behulp van de verschillende subsidies hebben wij ons drie jaar lang kunnen redden. De vijfjarige cyclus is volgend jaar afgelopen. We zijn nu bezig om elders grond te krijgen om hier mee door te gaan. Dit laatste jaar hebben we 24 hectare phacelia ingezaaid. Over een nieuwe braaklegregeling hebben we nu alweer gesprekken met verschillende boeren. Maar, het kon voor de komende jaren wel eens afgelopen zijn. De oude regeling was een eenmalige, voor een periode van vijf jaar.'

'Die nieuwe regeling zit een stuk ingewikkelder in elkaar, daar zijn we nog niet helemaal uit. Het is ons nu nog niet helemaal duidelijk wat daarvan de mogelijkheden zijn.'

De inzet door de Korenbloem op het terrein van de braaklegregeling heeft onverwachte, interessante gevolgen gehad. Niet alleen voor de gebieden waar men werkzaam was, maar ook binnen de drachtplantencommissie zelf.

'Toen de gemeente Renkum op een gegeven moment 4 à 5 hectare grond vrij van pacht tot haar beschikking kreeg, kwam men bij ons om advies wat men daar mee zou kunnen doen. Daar zijn we toen onmiddellijk ingesprongen. Binnen de kern van

Oosterbeek hebben we nu een fraaie graanakker waar ook voor bijen nuttige akkeronkruiden het goed doen. Kijk, ook op die manier zijn we bezig. Dit jaar hebben daar weer veel korenbloemen gebloeid. We hebben daar zelf zaad van gewonnen. De gemeente is ons bij dat alles zeer ter wille. De compost van bladafval, bijvoorbeeld, wordt nu op die akker uitgestrooid. Het onverteerbare vuil dat daar nog inzit, wordt door vrijwilligers weer opgeruimd. Dat bespaart de gemeente ook nog allerlei kosten. Door dat alles ontstaan er steeds weer nieuwe contacten.'

'Bij de verschillende door ons gebruikte percelen zorgen we ook voor veel voorlichting aan het publiek. We merken aan alles, dat dat een goede uitwerking heeft, ook voor de bijenteelt. Men wordt nieuwsgierig. Eigenlijk gaat de belangstelling van de oorspronkelijke drachtplantencommissie onderhand veel verder dan drachtplanten alleen. We houden ons inmiddels ook bezig met de biotoopverbetering binnen de gemeente Renkum. We kennen nu bijvoorbeeld een kerkuilen project, we hebben een verbindingslint voor het wild tot stand gebracht tussen verschillende percelen. Momenteel zijn we bezig met het uitzetten van vleermuizenkasten. Het is via de mensen van het wildbeheer dat wij op dit pad van biotoopverbetering zijn terecht gekomen. Dit jaar hebben wij onze zusterverenigingen aangeschreven, dat ook hun leden op de door ons ingezaaide percelen met hun bijen konden staan. Het staangeld, dat dat opleverde kwam tengoede aan het zaaifonds. Het afgelopen jaar hebben er zelfs meer mensen van andere verenigingen gestaan, dan eigen leden. Maar die wonen meestal zo dicht in de buurt van de braakleg, dat hun bijen daar toch wel op vliegen.'

'Om nog even terug te komen op die nieuwe braaklegregeling, ik ben er persoonlijk bang voor dat we straks toestanden als in Groningen gaan krijgen (zie Bijen 2(7/8): 208, 1993). Onze taak zal het in de toekomst dan ook zijn om binnen onze eigen gemeente regelend op te treden, zodat alle percelen voor alle imkers beschikbaar zijn. Wij streven er ook naar niet al te veel volken per hectare te plaatsen. Je moet er niet aan denken, wat er straks zal gaan gebeuren, wanneer boeren op eigen houtje volken gaan toelaten om er wat geld aan te verdienen. Vanaf volgend jaar zal het onze grootste taak zijn, contacten te blijven onderhouden met de landbouwers uit onze omgeving. Wij hopen, dat de imkersvereniging het plaatsen kan coördineren, in het belang van zowel de imkers als de landbouwers.'